

ВИСНОВОК

щодо проекту Закону про внесення змін до Цивільного процесуального кодексу України щодо вдосконалення захисту прав осіб, визнаних судом недієздатними (реєстр. № 13355 від 09 червня 2025 року)

За дорученням Голови Верховної Ради України від 12 червня 2025 року Комітет з питань правової політики розглянув на своєму засіданні 12 серпня 2025 року (протокол № 196) проект Закону про внесення змін до Цивільного процесуального кодексу України щодо вдосконалення захисту прав осіб, визнаних судом недієздатними (реєстр. № 13355 від 09 червня 2025 року), поданий народним депутатом України Павлішем П.В. та іншими народними депутатами України (далі – Законопроект).

Згідно з пояснювальною запискою до Законопроекту його метою є приведення національного законодавства у відповідність до принципів поваги до гідності, особистої автономії та правосуб'єктності кожної людини, в тому числі осіб, які визнані недієздатними, і створення ефективної системи їх підтримки в реалізації своїх прав.

Для досягнення зазначеної мети авторами Законопроекту пропонується внести зміни до низки статей Цивільного процесуального кодексу України (далі – ЦПК України), зокрема:

- вилучити з кола суб'єктів, які можуть подавати заяви про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи або про визнання фізичної особи недієздатною, заклад з надання психіатричної допомоги;
- надати право суду звільнити опікуна від його повноважень за заявою особи, визнаної недієздатною, члена її сім'ї чи адвоката;
- строк дії рішення про визнання фізичної особи недієздатною визначати з урахуванням рекомендацій щодо тривалості психічного розладу, викладених у висновку судово-психіатричної експертизи;
- додати до підстав для перегляду судового рішення за нововиявленими обставинами скасування судового рішення, врахованого у висновку експерта, якщо цей висновок покладено в основу судового рішення, що підлягає перегляду.

Розглядаючи Законопроект, Комітет з питань правової політики виходить з такого.

Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава. В Україні визнається і діє принцип верховенства права. Конституція України має найвищу юридичну силу. Закони та інші нормативно-правові акти приймаються на основі Конституції України і повинні відповідати їй (стаття 1, частини перша-друга статті 8 Основного Закону України).

Відповідно до статей 21-22 Конституції України усі люди є вільні і рівні у своїй гідності та правах; права і свободи людини є невідчужуваними та непорушними. Права і свободи людини і громадянина, закріплені цією Конституцією, не є вичерпними; вони гарантуються і не можуть бути скасовані. При прийнятті нових законів або внесенні змін до чинних законів не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод.

Статтями 23, 28-29, 32, 46, 49 Основного Закону України закріплено право кожної людини на вільний розвиток своєї особистості, якщо при цьому не порушуються права і свободи інших людей; право на повагу до його гідності; право на свободу та особисту недоторканість, а також право на невтручання в його особисте і сімейне життя, крім випадків, передбачених Конституцією України; право на соціальний захист, на охорону здоров'я, медичну допомогу та медичне страхування.

Частиною другою статті 3, частиною першою статті 55, частиною першою статті 124 Основного Закону України передбачено, що права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави; держава відповідає перед людиною за свою діяльність; утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави. Права і свободи людини і громадянина захищаються судом; правосуддя в Україні здійснюють виключно суди.

Права фізичних осіб, визнаних недієздатними, також захищаються Європейською конвенцією з прав людини, яка набрала чинності для України 11 вересня 1997 року, та Конвенцією про права осіб з інвалідністю, яка набрала чинності для України 06 березня 2010 року.

Головне науково-експертне управління Апарату Верховної Ради України висловило низку зауважень до Законопроекту, зокрема щодо назви Законопроекту; необґрунтованості вилучення закладу з надання психіатричної допомоги з кола суб'єктів, які можуть подавати заяви про обмеження цивільної дієздатності фізичної особи або про визнання фізичної особи недієздатною; необхідності встановлення певного строку дії судового рішення про визнання особи недієздатною; необхідності техніко-юридичного доопрацювання тексту Законопроекту.

Дослідницька служба Верховної Ради України у своєму висновку вказала на підтримку Законопроекту, проте звернула увагу на необхідність його доопрацювання та надала низку пропозицій.

Уповноважений Верховної Ради України з прав людини підтримує прийняття Законопроекту за умови врахування висловлених зауважень та пропозицій, зокрема щодо необхідності узгодження положень ЦК України та ЦПК України, а також уточнення положень щодо дня набрання чинності Законом.

Верховний Суд та Рада суддів України підтримують прийняття Законопроекту.

Міністерство юстиції України висловило низку зауважень до Законопроекту, зокрема щодо необхідності залишити дворічний термін дії судового рішення щодо особи, визнаної недієздатною; необхідності вдосконалення законодавства в частині чіткого регламентування обсягу правомочностей органів опіки та піклування, опікунів у випадку неподання клопотання про продовження строку дії рішення про визнання фізичної особи недієздатною та у випадку належного подання, але

порушення його розгляду судом у межах відведених строків; необхідності дотримання нормопроектувальної техніки.

Міністерство фінансів України підтримує Законопроект та зазначає, що реалізація акта не матиме впливу на видаткову частину державного та місцевих бюджетів.

Міністерство охорони здоров'я України не має зауважень та пропозицій до Законопроекту.

Міністерство соціальної політики України підтримує прийняття Законопроекту за умови доопрацювання його положень.

Програма підтримки інтеграції України до Європейського Союзу визначила Законопроект таким, який містить положення, що можуть стосуватися міжнародно-правових зобов'язань України у сфері європейської інтеграції та права ЄС (ЄІ складової).

Пунктами 1-2, 6, 14 частини першої статті 92 Конституції України передбачено, що виключно законами України визначаються права і свободи людини і громадянина, гарантії цих прав і свобод; основні обов'язки громадянина; правосуб'єктність громадян; основи соціального захисту; засади регулювання праці і зайнятості, шлюбу, сім'ї, охорони дитинства, материнства, батьківства; виховання, освіти, культури і охорони здоров'я; судочинство; засади судової експертизи; засади організації та діяльності адвокатури.

Прийняття законів належить до повноважень Верховної Ради України як єдиного органу законодавчої влади в Україні (стаття 75, пункт 3 частини першої статті 85 Основного Закону України).

Врахувавши вищевикладене та обговоривши Законопроект, відповідно до статей 93, 111, 114 Регламенту Верховної Ради України Комітет з питань правової політики вирішив:

1. Рекомендувати Верховній Раді України включити до порядку денного тринадцятої сесії Верховної Ради України дев'ятого скликання проект Закону про внесення змін до Цивільного процесуального кодексу України щодо вдосконалення захисту прав осіб, визнаних судом недієздатними (реєстр. № 13355 від 09 червня 2025 року), поданий народним депутатом України Павлішем П.В. та іншими народними депутатами України, і за результатами розгляду в першому читанні прийняти його за основу.

2. Доповідачем від Комітету з цього питання під час розгляду на пленарному засіданні Верховної Ради України визначити Заступника Голови Комітету Павліша П.В.

Голова Комітету

Д.В. МАСЛОВ

